

Семигіна Тетяна Валеріївна

semigina.tv@socosvita.kiev.ua

проректор з наукової роботи, доктор політичних наук,

професор Академії праці,

соціальних відносин і туризму,

член Національного агентства кваліфікацій

ПОЛІТИКА ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЙ В УКРАЇНІ: ЧИ СПРИЯЄ ВОНА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ?

В Україні триває розбудова національної системи кваліфікацій (під «кваліфікацією» мається на увазі визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей [1]). Тобто йдеться не про компетентності, здатності або певні особистісні якості як такі, а саме про вимірюваність наслідків опанування чимось і офіційне документування цього факту.

Потреба у розвитку такої системи зумовлена тим, що трансформація ринку праці та потреби розвитку людського капіталу висувають безпрецедентні вимоги до системи освіти [3]. Також це відповідає Угоді про Асоціацію з ЄС, до одного із ключових напрямів якої можна віднести гармонізацію систем підтвердження та взаємовизнання професійних кваліфікацій. Що це означає для соціальної роботи, яка є новою професією в Україні? Ця розвідка покликана дати коротку відповідь на це складне питання.

Слід загадати, що підвалини національної системи кваліфікацій закладені в Законі України «Про освіту», ухваленому у 2017 році (окреме законодавство щодо вітчизняної системи кваліфікацій намагались ухвалити, починаючи з 2007 року, але донині цього не відбулось). За визначенням, наведеним в освітянському законодавстві, така система являє собою сукупність інституцій і правових норм, які регулюють процеси формування освітніх та/або професійних вимог до осіб, відповідно до потреб суспільства та ринку праці, оцінювання кваліфікаційного рівня. До компонентів національної системи професійних кваліфікацій відносять: Національну та галузеві рамки кваліфікацій, професійні стандарти, інституції, котрі

формують та впроваджують політику у сфері професійних; інституцій, що відповідають за розроблення та контроль за дотриманням стандартів, інституції, які здійснюють валідацію професійних кваліфікацій, їх присвоєння та визнання кваліфікацій, здобутих в інших країнах, тощо [2; 3].

Національну рамку кваліфікацій в Україні впроваджено в 2011 році, і вона зазнавала численних змін. У 2017 році ухвалено Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів (який виразно пов'язаний із застарілим та нечутливим до змін на ринку праці Класифікатором професій) та Методичні рекомендації щодо розроблення освітніх стандартів. Хоча професійні стандарти мають лягати в основу стандартів освітніх, але методики розроблення цих двох типів стандартів суттєво різняться. При цьому також чинними залишаються «кваліфікаційні характеристики», передбачені Кодексом законів України про працю та Класифікатором професій.

Соціальна робота в Україні вважається відносно новим видом професійної діяльності та новою освітньою спеціальністю. Вона, з одного боку, ґрунтується на просунутих міжнародних теоріях, сучасних знаннях і навичках, а, з іншого боку, успадкувала патерналістичні заклади радянської системи соціального забезпечення і філософію «соціальної патології», для яких компетентності розвивальної моделі соціальної роботи непотрібні. І цей розрив яскраво унаочнюється відмінностями між освітніми та професійними стандартами, які розроблювались та затверджувались майже одночасно.

В Україні, на відміну від європейських країн, соціальна робота не належить до так званих регульованих професій, на доступ до яких потрібно скласти професійний, кваліфікаційний іспит та отримувати відповідну ліцензію. Такі іспити, зазвичай, проводять професійні саморегулівні асоціації і вони ж розробляють стандарти, а також підходи до оцінювання, за якими вимірюють компетентності, які становлять основу певної кваліфікації. В Україні перевірка рівня компетентностей соціальних працівників належить до функцій тих організацій, в яких вони працюють, можливостей офіційно підтвердити професійну кваліфікацію соціального працівника на основі професійного досвіду немає.

У табл.1. узагальнено ключові виклики розвитку в Україні системи професійних кваліфікацій для соціальної роботи як фаху.

Таблиця 1.

Проблеми розвитку професійних кваліфікацій для соціальної роботи

(Не)узгодженість освітніх та професійних стандартів	Суб'єктність професійних стандартів	Кваліфікаційні вимоги до соціальних працівників
<p>– Професійний стандарт «Фахівець із соціальної роботи» (2020 р.): 11 загальних компетентностей + 11 трудових функцій (47 компетентностей)</p> <p>– Стандарт вищої освіти підготовки бакалавра із соціальної роботи (2019 р.): 35 компетентностей, 23 результати навчання</p> <p>– Компетентності концептуально і термінологічно неузгоджені.</p>	<p>– На 27.10. 2020 р. затверджено 8 стандартів, які стосуються професій, пов'язаних з наданням соціальних послуг.</p> <p>– Основний суб'єкт розробки – Інститут праці та зайнятості населення</p> <p>Мінсоцполітики</p> <p>– Чи відповідають стандарти сучасним європейським уявленням про соціальну роботу або ж концепції «соцзабезу»?</p>	<p>– Довідник кваліфікаційних вимог «Соціальні послуги» містить застарілу термінологію, неприйнятну у сучасній соціальній роботі</p> <p>– В Україні відсутнє ліцензування соціальних послуг і реєстрація/ліцензування соціальних працівників, не проводяться кваліфікаційні іспити на доступ до професії</p>

В нашій країні основним гравцем політики щодо кваліфікацій у галузі соціальної роботи залишається держава в особі Міністерства соціальної політики та його структурних підрозділів. Це також зумовлює консервування професійних стандартів (а за ними – і освітніх стандартів) у парадигмі «соціального забезпечення», гальмує справжню професіоналізацію соціальної роботи, її відповідність загальним європейським тенденціям розвитку фаху.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 5.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Семигіна Т.В. Формування в Україні національної системи кваліфікацій: завдання для фахової спільноти із соціальної роботи // Партнерство роботодавця та закладу вищої освіти. Київ: КНУТШ, 2020. С. 57-59.

3. Семигіна Т. В., Баланюк Ю. В. Розвиток в Україні механізмів державного регулювання системи професійних кваліфікацій // The system of public administration in the context of decentralization of power: Collective monograph. Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2020. С. 129-146.

Сенишин Назарій Тарасович

senushun3@gmail.com

студент бакалаврату спеціальності «Право»

Науковий керівник:

Франко Н. О., викладач кафедри філософії
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Однією з важливих функцій держави є забезпечення добробуту її громадян, що визначає зміст її соціальної політики. З огляду на європейську інтеграцію держави соціальна політика в Україні набуває якісно нових рис. Зокрема в рамках трансформації соціальної політики в Україні був ухвалений Закон «Про соціальні послуги», який передбачає рух до європейської ринкової моделі надання соціальних послуг громадянам. Парадигма зазначеної моделі полягає в тому, що держава є своєрідним замовником послуг для громадян, а також здійснює повну або часткову оплату таких послуг, в той час як виконавцями виявляються суб'єкти різної форми власності [3].

В основу запроваджуваної урядом України моделі організації соціальної політики був покладений досвід європейських країн. Водночас у 2020 році система соціальної політики країн Європи зазнала певної кризи через наслідки пандемії коронавірусу.